

บทคัดย่อ

แนวทางการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดหนองบัวลำภู

งานวิจัยฉบับนี้ศึกษาแนวทางการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดหนองบัวลำภู โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) จำแนกกระบวนการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ คือ (๑) การศึกษาสถานการณ์จังหวัดหนองบัวลำภู สถานการณ์และบทบาทการดำเนินงานของสหกรณ์/กลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดและการตรวจสอบข้อมูลคนจนจดทะเบียน โดยการสำรวจทั้งข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิ จากกลุ่ม/องค์กร 2 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มสหกรณ์จดทะเบียนและสหกรณ์ภาคประชาชน จำนวนทั้งหมด 124 กลุ่ม (๒) การจัดเวทีเพื่อสร้างความเข้าใจในระหว่างผู้นำกลุ่ม/องค์กร เพื่อประเมินความสนใจและกำหนดกรอบทิศทางการดำเนินงานของเครือข่ายโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ในแต่ละกลุ่มที่สนใจโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) และเทคนิคการระดมพลังสร้างสรรค์ (AIC) และ (๓) การหนุนเสริมของทีมีวิจัยและการประเมินผลโครงการโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและการจัดทำรายงานวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า (๑) การศึกษาสถานการณ์จังหวัดหนองบัวลำภู สถานการณ์และบทบาทการดำเนินงานของสหกรณ์/กลุ่ม/องค์กรประชาชนพื้นที่จังหวัด พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพการเกษตรโดยปลูกข้าวมากที่สุด กลุ่ม/องค์กรส่วนใหญ่เป็นกลุ่มอาชีพมีสหกรณ์อยู่ทั้งหมดจำนวน 53 สหกรณ์ มีการดำเนินกิจกรรมการเชื่อมโยงเครือข่ายอยู่แล้วในหลายกลุ่ม/องค์กรในเครือข่ายต่างๆ อาทิ เครือข่ายการเชื่อมโยงธุรกิจของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร, เครือข่ายการผลิตและการตลาดของกลุ่มอาชีพในสหกรณ์ภาคเกษตร, เครือข่ายการกู้เงิน, เครือข่ายการฝากเงินและเครือข่ายอื่นๆ ที่ค้นพบจากการจัดเวที นอกจากนี้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเฝ้าติดตามความสนใจเมื่อวันที่ 28-29 กันยายน 2548 และวันที่ 4 พฤศจิกายน 2548 พบประเด็นที่น่าสนใจในเรื่องความคาดหวัง, สภาพปัญหาและจุดแข็งจุดอ่อนของกลุ่ม/องค์กรในจังหวัดหนองบัวลำภู

ผลการสำรวจข้อมูลคนจนพบว่าในจังหวัดหนองบัวลำภูมีประชากรทั้งหมด 498,513 คน มีผู้มาลงทะเบียนคนจน 25,874 คน คิดเป็นร้อยละ 5.2 ของประชากรทั้งจังหวัด พบว่าอำเภอเมืองหนองบัวลำภูมีผู้มาลงทะเบียนมากที่สุด รองลงมาคืออำเภอสวรรคคูหา การแบ่งตามปัญหาคณะวิจัยได้คัดเลือกจากปัญหาที่มีความจำเป็นมากที่สุดเพียงหนึ่งปัญหาพบข้อมูลดังนี้คือปัญหาไม่มีที่ทำกินมีจำนวนมากที่สุด รองลงมาคือปัญหาหนี้สินภาคประชาชน แบ่งเป็นสมาชิกสหกรณ์โดยแยกเป็น สมาชิกสหกรณ์จดทะเบียนจำนวน 3,236 คน สมาชิกสหกรณ์ภาคประชาชนจำนวน 1,737 คน และเป็นสมาชิกสหกรณ์

ที่เข้าร่วมโครงการ โดยแบ่งเป็นสหกรณ์จดทะเบียนจำนวน 1,967 คนและสหกรณ์ภาคประชาชนจำนวน 1,187 คน

การดำเนินกิจกรรมเชื่อมโยงเครือข่ายของทีมีวิจัยหนองบัวลำภู ได้ค้นพบและก่อให้เกิดเครือข่ายต่างๆ ตามเป้าหมายของทีมีวิจัยตามลำดับของกิจกรรมและประเภทของเครือข่ายดังต่อไปนี้ คือ 1) เครือข่ายการเรียนรู้ เป็นเครือข่ายแรกที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของทีมีวิจัย โดยเกิดขึ้นจากผลของการประชุมเมื่อวันที่ 17-18 พฤศจิกายน 2548 และ 2) เครือข่ายธุรกิจ เป็นเครือข่ายที่เกิดขึ้นต่อเนื่องจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของเครือข่ายการเรียนรู้โดยจำแนกออกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ ด้วยกันคือ 2.1) เครือข่ายรายทาง เป็นเครือข่ายที่มีอยู่แล้วและได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องโดยกลุ่ม/องค์กรดังกล่าวเป็นสมาชิกของเครือข่ายการเรียนรู้ เมื่อได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในเครือข่ายก็สามารถพัฒนาเครือข่ายเดิมของกลุ่ม/องค์กรทั้งทางด้านการเรียนรู้และทางธุรกิจโดยความร่วมมือของสมาชิกเครือข่ายการเรียนรู้ของจังหวัดหนองบัวลำภู อาทิ เครือข่ายไยบวบ, เครือข่ายแปรรูปปลา, เครือข่ายจักสาน, เครือข่ายแปรรูปผลิตภัณฑ์ เป็นต้น และ 2.2) เครือข่ายใหม่ เป็นเครือข่ายที่เกิดขึ้นใหม่เนื่องมาจากกลุ่ม/องค์กรประชาชนในจังหวัดหนองบัวลำภูเห็นความสำคัญของการเชื่อมโยงเครือข่ายจึงได้รวมตัวกันสร้างเครือข่ายตามฐานทางเศรษฐกิจและวิถีชีวิตของประชาชนในจังหวัดหนองบัวลำภู อาทิ เครือข่ายข้าว, เครือข่ายผ้า เป็นต้น

ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายได้ส่งผลกระทบต่อการแก้ปัญหาความยากจน ในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ 1) การลดรายจ่าย ได้เกิดขึ้นต่อกลุ่ม/องค์กรต่างๆ ซึ่งส่งผลกระทบในระดับบุคคลที่เป็นสมาชิกของกลุ่ม/องค์กร ในกิจกรรมต่างๆ อาทิ. การซื้อวัตถุดิบจากกลุ่ม/องค์กรที่เป็นสมาชิกของเครือข่าย, การฝึกอบรมร่วมกัน, การให้แหล่งเรียนรู้จากกลุ่ม/องค์กรที่เป็นสมาชิกของเครือข่าย เป็นต้น 2) การเพิ่มรายได้ จากการดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายได้ก่อให้เกิดการเพิ่มรายได้จากกิจกรรมต่างๆ อาทิ. การขายสินค้าให้แก่กลุ่ม/องค์กรที่เป็นสมาชิกของเครือข่าย, การฝากขายสินค้ากับกลุ่ม/องค์กรต่างๆ ที่เป็นสมาชิกของเครือข่าย เป็นต้น และ 3) การขยายโอกาส ผลของการดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายได้ก่อให้เกิดการขยายโอกาสให้แก่กลุ่ม/องค์กรต่างๆ อาทิ. การเพิ่มแหล่งวัตถุดิบ, ตลาด, การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นต้น

จากการวิจัยที่ผ่านมาได้พบปรากฏการณ์ที่สำคัญในเรื่องของปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งปัญหาที่เกิดจากนักวิจัยและปัญหาจากปัจจัยสภาพแวดล้อมต่างๆ อาทิ. ปัญหาด้านเวลา, ภาระงาน และวัฒนธรรมทางการเมือง เป็นต้น นอกจากนี้ผลวิจัยได้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักวิจัยในประเด็นดังต่อไปนี้ 1) การสร้างเครือข่ายคุณค่าจากห่วงโซ่อุปทานของสินค้าและบริการที่กลุ่ม/องค์กรมีอยู่ 2) ตัวแทนสหกรณ์ที่เป็นสมาชิกเครือข่ายควรเน้นที่ผู้จัดการ 3) การแสวงหาผู้นำตามธรรมชาติ 4) ทศนคติของกลุ่ม/องค์กรที่มีต่อส่วนราชการ 5) ซอปปิงทัวร์ เป็นการออกเยี่ยมเยียนพบปะผู้นำกลุ่ม/องค์กรเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกและแลกเปลี่ยนข้อมูล นักวิจัยก็มีโอกาสได้สอบถามข้อมูลอย่างเต็มที่และเห็นสภาพการดำเนินงานของแต่ละกลุ่ม/องค์กรอย่าง

ชัดเจน 6) การใช้วัฒนธรรม/ประเพณีมาประกอบกิจกรรม จะทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมมีความสุขในการจัดกิจกรรม เป็นต้น

คณะวิจัยได้มีข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงกระบวนการวิจัย มีประเด็นดังต่อไปนี้ 1) กระบวนการในการวิจัยควรกำหนดไว้อย่างกว้างๆและมีความยืดหยุ่น 2) เน้นสร้างการเรียนรู้ 3) กำหนดตัวแทนกลุ่ม/องค์กรให้ชัดเจน 4) กำหนดระยะเวลาให้เหมาะสม 5) คัดเลือกทีมวิจัยที่ทำงานในพื้นที่ ที่มีศักยภาพเพียงพอในด้านข้อมูลและการประสานงานมีเวลาเพียงพอ ในการทำงานวิจัย เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง 6) ประเมินและปรับปรุงการทำงานทุกขั้นตอนเพื่อปรับกิจกรรมให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และ 7) พัฒนาเครือข่ายในขนาดที่ใหญ่ขึ้นทั้งในเชิงพื้นที่และกิจกรรมเพื่อพึ่งตนเองและมีอำนาจต่อรองมากขึ้น.

Abstract

The purpose of this research was to find the suitable method for development of the cooperative procedures in Nongbualamphu Province. The participatory action research (PAR) was employed in this study. It was divided into 3 stages: (1) the study of background data of Nongbualamphu Province, including current situation and roles of cooperatives/groups/ community organization and checking registered population by surveying both primary and secondary data from 2 groups/organizations, which were 124 registered and non-government cooperative groups. (2) Idea-sharing forums were set up for understanding between groups/organization leaders to evaluate interest and fix directions of work of the network by doing the workshop in each group employing the SWOT and AIC analysis. (3) The back up of the research team and the project evaluation by workshop meeting and report writing.

It reveals that (1) most of the population are farmers and rice is their major crop. Most groups/ community organizations are occupational groups with 53 cooperatives altogether. The network linking activities are already found in many groups/organizations, for example, linking businesses of cooperatives and farmers, loaning networks, money-deposit networks and other networks found during the idea-sharing forums. In addition, interesting issues about expectations, problem conditions, strong and weak points of groups/ community organizations in Nongbualamphu Province were found during the workshop meeting for idea-exchanging and interest evaluation on September 28-29 and November 4, 2005.

The survey result of the information of the poor shows that there are 498,513 people in Nongbualamphu Province and 25,874 of the population registered or being poor, which is 5.2% of the total population. The population of Muang Nongbualamphu District was the largest group which registered and the second largest group which registered was the population of Suwannakuha District. The research team had categorized the problems according to their severity and found that the most severe problem was no lands to cultivate and the second severe problem was private debts. The problems were also categorized according to the cooperative members who were troubled, which were 3,236 registered cooperative members, 1,737 non-government cooperative members and members who joined the project, that were, 1,967 registered cooperative members and 1,187 non-government cooperative members.

The network linking project of the Nongbualamphu research team had found and established new networks according to the purposes of the project, which were 1) learning network, the first network established during the project and a result of November 17-18, 2005 meeting. 2) business network, a result of learning network, which is divided into 2 groups: 2.1) Along the way network, the network that already exists and is run continuously. The groups/organizations are members of learning network. When they exchange ideas within the network, they can develop their group's network both in learning and business under the cooperation of the Nongbualamphu Province learning network such as Laffa Network, Fish Transforming Network, Wickerwork Network and Product Transforming Network. 2.2) new network, which was newly established as groups/Nongbualamphu Province Organization had seen the importance of network linking and gathered to build networks according to their economics and ways of life base such as rice or fabric network.

The result of the network has affected the poor-living solution, that are, 1) expense reduction that happens in groups/organizations as individual in groups/organizations in activities such as the purchase of raw material from groups/organizations that are members of network, the together training, the usage of learning sources from groups/organizations that are members of network. 2) The increase of income, the work of the network has increased the income from activities such as selling products to groups/organizations or have the groups/organizations that are network's members sell the products. 3) The opportunity expansion such as the increase of raw material sources, markets and knowledge exchanging.

The research has found great phenomenon in problems both from the researchers and environmental factors such as time, responsibility and political cultures problems. In addition, the result of the research is beneficial to the researchers in the following points: 1) The construction of value network from supply links chain of products and services of the groups/organizations. 2) Members of cooperatives should rely on their managers. 3) Informal leader finding 4) Attitudes of groups/organizations towards the government 5) shopping tour, a visit to leaders of groups/organizations to in depth interview and exchange information. 6) The use of cultures/traditions as part of the activity helps those who attended the meeting enjoy the activity.

The research team has some suggestions to improve the research steps as follow: 1) The research step should be flexible and not too specific. 2) Giving emphasis on learning process. 3) Indicating specific group/organization agent. 4) setting the proper length of time 5) selecting local research team who has potential in data, work-coordinating and has enough time in order that the work flows continuously 6) evaluating and improving every step of work to adapt the activity to serve unexpected situation 7) developing the bigger networks in both area and activity aspect to rely on themselves and have power in negotiation.